

# KAMU YAPIM SÖZLEŞMELERİNDE HAKEDİŞLERE İTİRAZ UYGULAMASI

Yaşar GÖK<sup>1</sup>

## I- GENEL OLARAK KAMU YAPIM SÖZLEŞMELERİ

Yapım sözleşmesini, hukuki kaynağını teşkil eden ve Türk Borçlar Kanununun (TBK) 470 inci maddesinde;

*“Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.”*

şeklinde tanımlanan eser sözleşmesinin temel unsurları olarak sayabileceğimiz eser, imal, ücret vaadi ve taraflar arasında anlaşma kavramları çerçevesinde tanımlamak gerekirse;

**Yapım sözleşmesi**; bir yapının tamamının veya bir kısmının bir ücret karşılığında inşa edilerek iş sahibine teslimiyle ilgili yapım şartlarını, tarafların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen bir eser sözleşmesidir, şeklinde ifade edilebilir.

Yapım sözleşmesi, Borçlar Hukukundaki iş görme sözleşmeleri kapsamında yer alan bir sözleşme türüdür. Bu sözleşmeye ilişkin hükümler esas itibariyle TBK’ nın eser sözleşmesini konu alan 470-486 ncı maddelerinde<sup>2</sup> düzenlenmiş olmakla birlikte, kamu idarelerinin taraf olduğu yapım sözleşmelerini de kapsamına alan Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu (KİSK) temas ettiği hususlar itibariyle özel kanun hüviyetindedir.

Gerçekten de söz konusu Kanunun “Amaç” maddesinde;

*“Bu Kanunun amacı, Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir.”*

“Kapsam” maddesinde;

*“Bu Kanun, Kamu İhale Kanununa tabi kurum ve kuruluşlar tarafından söz konusu Kanun hükümlerine göre yapılan ihaleler sonucunda düzenlenen sözleşmeleri kapsar.”*

Denilmek suretiyle, KİSK’ in, kamu ihale sözleşmelerine özel niteliğine işaret edilmiştir.

Böylece, KİK’ e göre yapılan ihaleler sonucunda düzenlenecek yapım sözleşmelerine ilişkin olarak;

- Konuyu özel biçimde düzenleyen KİSK hükümleri öncelikle uygulanacak, sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması söz konusu Kanun hükümlerine göre yapılacaktır.

- KİSK’ de hüküm bulunmayan hallerde TBK hükümleri uygulama alanı bulacaktır. (4735/36)

---

<sup>1</sup> E. Sayıştay Uzman Denetçisi, Kamu İhale Kurumu E. Daire Başkanı, Kamu İhale Kurulu E. Üyesi

<sup>2</sup> 1 Temmuz 2012 tarihinden önce yürürlükte olan eski Borçlar Kanununun 355-371 inci maddeleri.

- İdareler, sözleşme metinlerini, Kamu İhale Kurumunca, KİSK ve TBK' nin emredici hükümleri gözetilerek hazırlanan Tip Sözleşme hükümlerini esas almak suretiyle düzenleyeceklerdir. (4735/5)

- KİSK ve TBK' nin emredici hükümleri çerçevesinde, Kamu İhale Kurumunca, yapım işleri için formüle edilmiş olan Yapım İşleri Genel Şartnamesi (YİGŞ) sözleşme eki olarak aynen uygulanacaktır.

- YİGŞ ve Tip Sözleşmede hüküm bulunmayan hususlar, kanuna ve diğer mevzuatın emredici hükümlerine aykırılık teşkil etmemek kaydıyla, sözleşme serbestliği içerisinde idarelerce sözleşme metinlerine dahil edilebilecektir.

- İhtilafların çözümünde öncelikle KİSK hükümleri ile sözleşme ve eklerindeki kurallar dikkate alınacak, hüküm bulunmayan hallerde ise TBK hükümlerine başvurulacaktır.

- İhale sürecinde gerçekleşen idari işlemler nedeniyle ortaya çıkacak uyuşmazlıklar idari yargıda, sözleşmenin uygulanması aşamasındaki uyuşmazlıklar ise adli yargıda çözüme kavuşturulacaktır. Bu kuralın gereği olarak, sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili tüm uyuşmazlıkların (hakediş alacağı, sözleşmenin feshi ve tasfiyesi, kesin teminatın gelir yazılması, idarece uygulanan cezalar, geçici ve kesin kabul işlemleri gibi) adli yargıda çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Öte yandan KİSK' in getirdiği önemli yeniliklerden birisi de, zaten TBK' da yerini bulan tarafların eşitliği ilkesine kamu ihale sözleşmeleri açısından da açıkça vurgu yapmış olmasıdır.

Bu husus, Kanunun "İlkeler" başlıklı 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında;

*“Bu Kanun kapsamında yapılan kamu sözleşmelerinin tarafları, sözleşme hükümlerinin uygulanmasında eşit hak ve yükümlülükler sahiptir. İhale dokümanı ve sözleşme hükümlerinde bu prensibe aykırı maddelere yer verilemez. Kanunun yorum ve uygulanmasında bu prensip göz önünde bulundurulur.”*

Şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Esasen özel hukuk ilişkilerinde taraflardan birinin diğerine üstünlüğü söz konusu olmadığından, kamu idarelerinin taraf olduğu sözleşmelerde de idare ve yüklenici taraflar sözleşme edimlerinin yerine getirilmesinde eşit konumda bulunmakta, idareye her hangi bir üstünlük ve ayrıcalık tanınmamaktadır.

Bu hususun hukukun genel prensiplerinden olduğu ve uygulana geldiği dikkate alındığında, 4735 sayılı Kanunda tarafların eşitliğini ifade eden hükmün yeni bir durum ortaya koymadığını, sadece eşitlik prensibine yapılan bir vurgu olduğunu belirtmek gerekir.

**Maddede geçen, ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerinde, tarafların eşit hak ve yükümlülükler sahip olduğu ilkesine aykırı maddelere yer verilemeyeceği ilkesinin anlam ve sonuçları şu şekilde ifade edilebilir:**

Uygulamada, idarenin, şartname ve sözleşme metinlerini uzun çalışmalar ve zaman içerisinde görülen uygulama sonuçlarından edinilen tecrübelerle kendi lehine sonuç verecek şekilde düzenlediği, bunların tarafların ortak katkılarıyla değil idarece tek yanlı hazırlandığı ve hazırlanmasında eşitlik prensibinin gözetilmediği, sayfalarca dokümandan oluşan bu metinlerin isteklilerce kısıtlı bir zaman içerisinde incelenmek zorunda kaldığı ve bunların sonuçlarının tam anlamıyla kavranmadığı gibi hususlar yakınma sebebi olarak istekli kesimince sıklıkla gündeme getirilmektedir.

Esas itibarıyla söz konusu hükmün, tarafların eşit hak ve yükümlülükler sahip olduğu ilkesinin ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerinin belirlenmesinde de göz önünde bulundurulmasını temin etmek amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır. Öngörülen düzenleme ile

sözleşme ve eklerini oluşturan belgelerdeki hükümlerin içeriğini belirlemede taraflara bir kısıtlama getirilmekte ve hak ve yükümlülükler dengesinin kurulmasında karşılıklı edimlerin eşitlik süzgecinden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmede, sözleşme ve eklerinin tarafların haklarını eşit biçimde güvence altına alması ve yükümlülüklerine aykırı davranışları da eşit biçimde yaptırıma bağlaması sağlanmış olacaktır.

Söz konusu ilke 4734 sayılı Kanununun 53 üncü maddesinin verdiği yetkiyle 4734 ve 4735 sayılı kanunlara ilişkin ikincil mevzuatı hazırlamak, bu çerçevede idarelerce ihale dokümanının oluşturulmasında model olarak kullanılacak tip şartname, tip sözleşme ve standart ihale dokümanlarını yayınlamakla görevli bulunan Kamu İhale Kurumunca da gözetilmek ve anılan mevzuatın oluşturulmasında eşitlik ilkesine uygun düzenlemeler yapılmak durumundadır.

**Kanunun yorum ve uygulanmasında tarafların eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu ilkesi göz önünde bulundurulur ifadesinin anlam ve sonuçları ise:**

- Sözleşme ilişkilerinde, sözleşmenin tarafları olan idare ve yüklenicinin haklarını talepte ve yükümlülüklerini ifade karşı tarafın kendisiyle eşit seviyede olduğu bilinciyle hareket etmesi,

- Sözleşmenin tarafları dışında, sözleşmenin yorumu, ihtilafların çözümü, kanuna ve kanunun uygulanmasına ilişkin hazırlanmış ikincil mevzuata ilişkin mütalaa verilmesi görev ve yetkisini kullanan idari veya adli merciler ile diğer kişilerin bu görev ve yetkilerini kullanırken tarafların eşitliğini gözetmesi ve yorum, kanaat, görüş ve kararlarını bu çerçevede oluşturması amacına matuf bir düzenlemeyi ortaya koymaktadır.

Özellikle sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili ihtilafları çözüme kavuşturacak olan yargı mercilerinin, bilirkişilerin, hakem tayin edilenlerin önlerine gelen somut olayı bu ilke süzgecinden geçirerek değerlendirmeleri ve karara varmaları gerekmektedir.

## **II- HAKEDİŞ UYGULAMASININ AMAÇ, YÖNTEM VE ESASLARI**

Türk Borçlar Kanununun 470 inci maddesinde tanımlanan eser sözleşmesinin temel unsurlarından birisi de yükleniciye ödenecek ücrettir. Akdedilen sözleşmeyle yüklenici, kendisine ödenecek ücret mukabilinde sözleşmeye uygun biçimde bir yapının inşasını ve teslimini taahhüt ederken, iş sahibi de sözleşmeye ve fen ve sanat kurallarına uygun biçimde inşa edilen yapı karşılığında sözleşmede yazılı bedeli yükleniciye ödemeyi üstlenmiş durumdadır. Bu özelliği nedeniyle ki yapım sözleşmesi borçlar hukukunda tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak değerlendirilmektedir.

Kamu idarelerinin taraf olduğu yapım sözleşmelerinde yüklenicinin sözleşmeye uygun biçimde gerçekleştirdiği işlerin karşılığı kendisine, düzenlenme yöntem ve esasları sözleşme ve eki belgelerde yazılı bulunan hakediş raporlarıyla ödenir.

Hakediş (istihkak = sitedasyon) raporlarının hangi süreler dahilinde ve hangi yöntem ve esaslar çerçevesinde düzenleneceği hususu, sözleşme eki YİĞŞ' nin 39 ve 40 ıncı maddelerinde, geçici ve kesin hakediş raporları başlıkları altında ayrıntılı biçimde hükme bağlanmış bulunmaktadır. Söz konusu maddelerde, hakediş raporlarının düzenleniş yöntemine ilişkin hükümler yanında, geçici ve kesin hakediş raporlarının hukuki nitelikleri, hak düşürücü itiraz süreleri ve benzeri hususlara da yer verilmiştir.

Yüklenicinin belli bir dönemde yaptığı işler ile ihzarattan doğan alacakları, kesin ödeme niteliğinde olmamak ve kazanılmış hak teşkil etmemek üzere geçici hakediş raporlarıyla kendisine ödenirken, düzenlenme ve onaylanma süreleri belli bir takvime bağlanmış olan kesin hakediş raporu yükleniciyle olan hesabın nihai anlamda kesilmesi niteliğindedir.

## A- GEÇİCİ HAKEDİŞ RAPORLARI

Geçici hakediş raporlarının düzenlenme yöntem ve esasları ile hukuki niteliği, yüklenici tarafından yapılacak itirazların şekli ve hak düşürücü süreler sözleşme eki YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinde hükme bağlanmış bulunmaktadır. Konu YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinde, 4734 sayılı Kanunun 62 ve 4735 sayılı Kanunun 6 ncı maddesindeki teklif ve sözleşme türü ayırımına da uygun olarak, birim fiyat esasına göre yürütülen işler ile anahtar teslimi götürü bedel esasına göre yürütülen işler şeklinde ayrı başlıklar altında düzenlenmiştir.

### 1. Birim Fiyat Esasına Göre Yapılan İşler

Geçici hakediş raporları yüklenicinin başvurusu üzerine, sözleşme veya eklerinde aksine bir hüküm bulunmadıkça **her ayın ilk beş işgünü içinde** düzenlenir. Yüklenici başvurmadığı takdirde idare, en çok üç ay içinde, tek taraflı olarak hakediş düzenleyebilir. Gelecek yıllara sari olmayan sözleşmelerde yaptırılan işler için, son hakediş raporu bütçe yılının sonuna rastlayan ayın yirminci günü düzenlenir.

Öte yandan YİĞŞ' de belirtilen ayda bir hak ediş düzenlenmesi kuralı genel nitelikli olup, idarece sözleşmede farklı bir belirleme yapılabilir.

YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinin (1) fıkrasının (a) bendi hükmüne göre;

*“Sözleşmeye ekli birim fiyat teklif cetvelinde yazılı veya sonradan düzenlenen yeni birim fiyatlar ile metrajlarından hesaplanan iş kalemi miktarlarının çarpımı üzerinden hesaplanan tutardan sözleşmedeki kayıtlara ve ilgili kanunlara göre yapılacak kesintiler de çıktıktan sonra, sözleşmenin ödemeye ilişkin hükümleri çerçevesinde kendisine ödenir.”*

Teklif birim fiyatlı işlerde, yüklenicinin her bir iş kalemi için birim fiyat teklif cetveli kapsamında teklif etmiş olduğu birim fiyatlar sözleşme eki niteliğinde olduğundan ve revize birim fiyat yapılması halleri hariç işin bitimine kadar taraflar açısından bağlayıcılık arz ettiğinden temsil ettiği iş kalemleri itibariyle aynen hakedişe yansıtılmalıdır.

Birim fiyat teklif cetvelinde fiyatı bulunmadığı için YİĞŞ' nin 22 nci maddesi uyarınca yeni birim fiyatı yapılan iş kalemleri ise bahse konu yeni birim fiyatlar üzerinden değerlendirilerek hakedişedahl edilir.

Yüklenicinin hakediş düzenleme tarihine kadar yapmış olduğu imalat ve ihzarat iş kalemlerinin miktarları ilgili idarenin tabi olduğu yapı denetim (kontrol) mevzuatı hükümlerine uygun biçimde tespit edilir ve hakedişe geçirilir.

Bu husus YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinde :

*“İşe başlanıldığı tarihten itibaren meydana getirilen işler, yapı denetim görevlisi tarafından yüklenici veya vekili ile birlikte ölçülür ve bulunan miktarlar sözleşmedeki esaslara uygun olarak hakediş raporuna dahil edilir.”*

şeklinde ifade edilmiştir.

Düzenlenen hakediş raporunun işleme konulabilmesi için, yüklenici veya işbaşında bulunan vekili tarafından imzalanmış olması gereklidir. Yüklenici veya vekili, bildirilen günde, hakedişe esas ölçülerin alınmasında hazır bulunmazsa yapı denetim görevlisi ölçümleri tek başına yaparak hakediş raporunu düzenler ve yüklenicinin bu husustaki itirazları kabul edilmez.

Geçici ve kesin hakediş raporlarına esas miktar hesaplamalarının YİĞŞ ve idarelerin tabi olduğu diğer kontrol mevzuatı hükümlerine göre tutulması gerekli defter ve belgelere dayanması zorunludur.

YİĞŞ, geçici hakediş raporlarının hukuki niteliği ile birlikte, miktar tespitlerinin metrajlara ve diğer defter ve belgelere dayanması gerektiği hususunu aşağıdaki biçimde ifade etmiştir :

*“Yüklenicinin yaptığı işler ile ihzarattan doğan alacakları, metrajlara göre hesaplanarak sözleşme hükümleri uyarınca kesin ödeme niteliğinde olmamak ve kazanılmış hak sayılmamak üzere geçici hakediş raporları ile ödenir. Metrajlar, yeşil defter ve eklerinde gösterilir. Yüklenici, idarenin isteği halinde, kesin hesapları da yapı denetim görevlisinin denetimi altında işe paralel olarak yürütmek zorundadır. Bu halde, geçici hakediş raporlarının düzenlenmesinde, bitmiş iş kısımları için kesin metrajdaki miktarlar dikkate alınır.”*

YİĞŞ ve Kontrol Yönetmeliğinin konuya ilişkin hükümleri gereği geçici hakediş raporlarında yer alacak miktarların YİĞŞ ve Kontrol Yönetmeliğine göre tutulması zorunlu defter, belge ve kayıtlara dayanması zorunlu olmakla birlikte, YİĞŞ’ nin yukarıya alınan madde hükmünde de belirtildiği gibi, geçici hakediş raporları kesinlik arz etmezler ve kazanılmış hak sayılmamak üzere ödenirler.

Geçici hakediş raporlarının belirtilen niteliği dolayısıyla metraj hesaplamalarının aile hesap düzenlenebileceği ve belli bir yaklaşıklık değeri taşıyabileceği kabul edilebilirse de, bu kabul geçici hakediş raporlarına esas miktarların mutlaka YİĞŞ ve Kontrol Yönetmeliğine göre tutulması gereken defter ve belgelere dayanması gerektiği koşulunu değiştirmez.

YİĞŞ’ nin 39 uncu madde hükmüne göre; her hakediş tutarından, bir evvelki hakediş tutarı çıkarıldıktan sonra kalan tutara idarece ilgili mevzuata göre hesaplanacak Katma Değer Vergisi eklendikten sonra bulunan miktardan sözleşmede yazılı kesintiler, varsa yüklenicinin idareye olan borçları ve cezalar ile kanunen alınması gereken vergiler kesilir. Hakediş raporu, yüklenici veya vekili tarafından imzalandığı tarihten başlamak üzere en geç sözleşmesinde yazılı sürenin sonunda, eğer sözleşmede bu hususta bir kayıt yoksa otuz gün içinde tahakkuka bağlanır. Bu tarihten başlamak üzere on beş gün içinde de ödeme yapılır.

## **2. Anahtar teslimi götürü bedel esasına göre yaptırılan işler**

YİĞŞ’ nin 39 uncu maddesinin 2 nci fıkrasında;

*“Anahtar teslimi götürü bedel esasına göre yapılan işlerin bedelleri, ihale dokümanında öngörülen ilerleme yüzdeleri üzerinden sözleşmesinde ve eklerinde yazılı esaslara göre ödenir.”*

Denilmek suretiyle, uygulamayı sözleşme hükümlerine bırakan bir düzenleme benimsenmiştir.

Genel Şartnamenin gönderme yaptığı Tip Sözleşmede ise, hakediş düzenleme yöntemine ilişkin olarak ayrıntılı belirlemeler yapılmamış sadece “Ödeme Yeri ve Şartları” başlıklı 11 inci maddede;

*“Hakediş raporları, bu Sözleşmenin eki olan Yapım işleri Genel Şartnamesinde düzenlenen esaslar çerçevesinde, kanuni kesintiler de yapılarak her ayın ilk beş iş günü içinde düzenlenir.”*

Şeklinde genel bir düzenlemeyle yetinilmiştir.

Keza, YİĞŞ md. 39/4’ de, anahtar teslimi götürü bedel işler için düzenlenen hakedişleri de kapsamak üzere, başta ihtirazı kayıt olmak üzere, bir kısım yöntem ve esaslar belirlenmiştir.

YİĞŞ ve Tip Sözleşmenin yukarıya alınan hükümlerinden çıkan sonuca göre, anahtar teslimi götürü bedel işlerde;

- Hakediş raporlarının imzalanma, düzeltme ve ödeme işlemleri ile yüklenicilerin yapacakları itirazların şekline ilişkin hususlarda YİĞŞ’ nin 39 uncu maddesinde belirtilen, birim fiyatlı işler için de geçerli olan, genel düzenlemeler uygulanacaktır.

- YİĞŞ ve Tip Sözleşmede hüküm bulunmayan konularda sözleşmenin “Diğer Hususlar” bölümünde ihtiyaç duyulan düzenlemeler yapılabilecektir.

- YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinin 2 nci fıkrasında ifade edildiği üzere, anahtar teslimi götürü bedel işlerde hakediş raporlarının ihale dokümanında öngörülen ilerleme yüzdeleri (pursantaj) esas alınarak hazırlanması gerekmektedir.

## **B- KESİN HAKEDİŞ RAPORU VE HESAP KESİLMESİ**

Kesin hesapların hazırlanmasına ve kesin metrajlara dayalı kesin hakediş raporunun düzenlenmesine ilişkin yöntem ve esaslar YİĞŞ' nin 40 ıncı maddesi ile Bayındırlık İşleri Kontrol Yönetmeliğinin (10.20) maddesinde düzenlenmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, bu süreçte, Bayındırlık İşleri Kontrol Yönetmeliğinin 4734 ve 4735 sayılı Kanun ile başta YİĞŞ olmak üzere diğer ikincil mevzuata aykırılık taşımayan hükümleri uygulanabilir.

### **1. Kesin Hesapların Hazırlanma Yöntem ve Esasları**

Birim fiyat esaslı sözleşmelerde, işin geçici kabulü yapıldıktan sonra, kesin hakediş raporunun düzenlenmesine esas olacak kesin metraj ve hesapların tamamlanmasına başlanır. Bunlar biri asıl olmak üzere en az üç suret halinde düzenlenir. Yüklenicinin kesin hakediş raporunun düzenlenmesinde geçici hakediş raporlarındaki rakamlara itibar edilmez ve kesin metraj ve hesaplar sonucunda bulunan miktarlar esas alınır.

Kesin metraj ve hesaplarının yapıldığı sürece yüklenici veya vekili hesapların yapıldığı yerde bulunmak zorundadır.

Yapı denetim görevlisi, yüklenici veya vekili ile birlikte işin gidişine paralel olarak daha önce hazırlanıp karşılıklı imzalanmış bulunan kesin metraj ve hesapları ve işin gidişine paralel hazır olmayanları, yine birlikte tamamlayıp imzalayarak geçici kabul tarihinden başlamak üzere en çok altı ay içinde idareye teslim etmek zorundadır. Bu hesapların yapılması sırasında yüklenici veya vekili tarafından yapılmış ve fakat yapı denetim görevlisince çözüme bağlanamamış itirazlar varsa bunlar da incelenmek üzere hesaplarla birlikte idareye verilecektir.

Kesin metraj ve hesapların düzenlenmesi sırasında yüklenici veya vekili, yapı denetim görevlisinin yazılı tebliğine rağmen hazır bulunmadığı takdirde, yapı denetim görevlisi hesapları tek taraflı olarak hazırlar ve geçici kabul tarihinden başlamak üzere en çok altı ay içinde idareye teslim eder. Bu aşamada yükleniciye, hazırlanmış bu kesin metraj ve hesapları altmış gün içinde incelemesi için tebligat yapılır. Yüklenici incelemesini daire dışında yapmak isterse kesin metraj ve hesapların asıl olmayan suretlerinden bir takımını kendisine verir. Yüklenici kesin metraj ve hesapları inceleyip itirazsız imzalarsa hesapların idarece incelenmesine başlanır.

Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde ise, kesin hakediş raporu düzenlenmesine işin geçici kabulü yapıldıktan sonra başlanır ve sözleşme ve eklerinde öngörülen hükümler çerçevesinde kesin hesap işlemleri gerçekleştirilir.

Bu tür işlerde, proje değişikliği yapılmayan kısımların projede gösterilen şekilde tam olarak yapıldığının tespiti kesin hesap çalışması olarak kabul edilebilir, ayrıca metraj çalışmasına ihtiyaç yoktur. İşin devamı sırasında proje değişikliği yapılması durumunda ise, proje değişikliğinin tabii sonucu olarak iş artış veya azalışları ile imalat değişiklikleri gündeme geleceğinden bu imalatlar için yeni birim fiyat yapılması zorunluluğu doğar. Dolayısıyla, yeni birim fiyatı yapılan iş kalemlerine ait imalatların, birim fiyat sisteminde olduğu gibi, kesin hesabının (kesin metrajlarının) çıkarılması gerekir.

Karma sözleşmelerde, işin götürü bedel ve birim fiyat teklif alınan kısımlarında, yukarıda ifade edildiği şekilde ilgisine göre aynı usuller uygulanır.

YİĞŞ' nin öngördüğü süreç çerçevesinde kesin hesapların tekemmülü işlemleri aşağıdaki şekilde gerçekleşmektedir :

Yapı denetim ekibi, yüklenici veya vekili ile birlikte işin gidişine paralel olarak daha önce hazırlanıp karşılıklı imzalanmış bulunan kesin metraj ve hesapları, yine birlikte tamamlayıp imzalayarak geçici kabul tarihinden başlamak üzere en çok altı ay içinde idareye teslim etmek zorundadır. Bu hesapların yapılması sırasında yüklenici veya vekili tarafından yapılmış ve fakat yapı denetim ekibince çözüme bağlanamamış itirazlar varsa, bunlar da incelenmek üzere hesaplarla birlikte idareye verilir.

Kesin metraj ve hesapların yapıldığı sürece yüklenici veya vekili hesapların yapıldığı yerde bulunmak zorunda olmakla birlikte, yapı denetim ekibinin yazılı çağrısına rağmen yüklenici veya vekilinin kesin hesap çalışmalarına katılmaması durumunda yapı denetim ekibi kesin hesapları tek taraflı olarak hazırlar ve geçici kabul tarihinden başlamak üzere en çok altı ay içinde idareye teslim eder. Bu aşamada yükleniciye, hazırlanmış kesin metraj ve hesapları altmış gün içinde incelemesi için tebligat yapılır. Yüklenici incelemesini daire dışında yapmak isterse kesin metraj ve hesapların asıl olmayan kopyalarından bir takımını kendisine verilir. Yüklenici kesin metraj ve hesapları inceleyip itirazsız imzalarsa hesapların idareye incelenmesine başlanır. Yüklenicinin kesin hesaplara itirazı varsa, aynı inceleme süresi (altmış gün) içinde idareye yazılı olarak bildirmek zorundadır. Böyle yapmadığı takdirde kesin hesaplara ilgili bütün belgeleri kayıtsız şartsız kabul etmiş sayılır ve bundan sonra bu hususta yapacağı herhangi bir itiraz artık dikkate alınmaz.

Yapı denetim ekibinin altı ay içerisinde kesin hesapları idareye teslim etmemesi halinde, yüklenici kendi hazırladığı kesin hesapları idareye vererek incelenmesini ve onaylanmasını talep edebilir.

Yukarıda ifade edilen her üç durumda da, idareler teslim aldıkları kesin hesapları, teslim tarihinden başlamak üzere en çok altı ay içinde inceleyip onaylarlar. Aksi halde yüklenici, varsa itirazlarında haklı sayılacağı gibi, işin kesin kabulü yapılmış olmak şartı ile, kesin hakediş raporunun düzenlenmesini de isteyebilir.

Yüklenicinin, kesin hesapların yapılmasında hazır bulunmayıp sonradan altmış günlük sürede hesapları incelemesi halinde, idarenin altı aylık inceleme ve onaylama süresi, yüklenicinin incelemeyi bitirdiğini idareye yazılı olarak bildirdiği tarihten itibaren başlar.

YİĞŞ md. 40 hükümlerine göre, kesin metraj ve hesapların yapılıp onaylanmasına ilişkin yukarıdaki süreler ancak zorunlu nedenlerle, yetkili kılınan ita amirinin onayı ile yeteri kadar uzatılabilir. Bu onay yetkisi alt kademelere verilemez.

YİĞŞ' nin 40 ıncı maddesinde, kesin hesapların yapı denetim görevlisi ve yükleniciyle birlikte hazırlanmasına ilişkin olarak :

*“Bu hesapların yapılması sırasında yüklenici veya vekili tarafından yapılmış ve fakat yapı denetim görevlisince çözüme bağlanamamış itirazlar varsa bunlar da incelenmek üzere hesaplarla birlikte idareye verilecektir.”*

Hükmü yer almaktadır.

Aynı maddenin 1/ç bendi hükmüne göre ise, yüklenicinin, yapı denetim görevlisinin yazılı çağrısına rağmen kesin hesap çalışmalarına katılmaması durumunda, kesin hesaplar yapı denetim görevlisince hazırlanır ve yükleniciye söz konusu hesapları incelemesi için altmış günlük süre verilir.

Yüklenicinin kesin hesap çalışmalarına katılmadığı durumlarda geçerli itiraz yöntemiyle ilgili olarak maddenin 4 üncü fıkrasında :

*“Yüklenicinin kesin hesaplara itirazı varsa altmış günlük inceleme süresi içinde idareye yazılı olarak bildirmek zorundadır. Böyle yapmadığı takdirde kesin hesaplara ilgili bütün*

*belgeleri kayıtsız kabul etmiş sayılır ve bundan sonra bu hususta yapılacak herhangi bir itiraz dikkate alınmaz.*

Denilmektedir.

Kesin hesapların yapı denetim görevlisi ve yükleniciyle birlikte hazırlanması haline ilişkin olarak, itiraz için her hangi bir süre öngörülmemekle birlikte, konunun YİĞŞ' nin 51 inci maddesi hükmüyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız. Söz konusu madde hükmüne göre; işin yürütülmesi veya kesin hesapların çıkarılması aşamasında yapı denetim görevlisi ile yüklenici arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar, öncelik sırası sözleşmesinde belirtilen, sözleşme eklerindeki hükümler dikkate alınmak suretiyle aşağıda yazılı olduğu şekilde idare tarafından çözüme bağlanacaktır. Yüklenici, anlaşmazlığa yol açan konuda, bu durumun ortaya çıktığı günden başlamak üzere on beş gün içinde itiraz ve şikayetlerinin sebeplerini açıklayan bir dilekçe ile idareye başvuracaktır.

İdare, bu dilekçeyi aldığı tarihten başlamak üzere en çok iki ay içinde inceleyip bu husustaki kararını yükleniciye bildirecektir. İki ay içinde kendisine bir cevap verilmediği veya verilen karara razı olmadığı takdirde, yüklenici anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin sözleşme hükümlerine göre hareket etmekte serbesttir.

İşaret edilmesi gereken bir diğer husus da, YİĞŞ' de özel olarak düzenlenmiş bulunan geçici hakediş raporları (md. 39) ile ataşmanlar ve ilgili diğer defterlere (md. 28) itirazın zamanında yapılmış olması gereğidir. Dolayısıyla söz konusu belgelere kendi itiraz süreleri içerisinde itiraz edilmemiş olması yüklenicinin bu husustaki talep hakkını ortadan kaldırır ve aynı konulara kesin hesap aşamasında yapılacak itirazlar dikkate alınmaz.<sup>3</sup>

Her durumda, yapılacak itirazların geçici hakediş raporlarıyla ilgili kısımda açıklandığı üzere, gerekçeli, açık ve anlaşılır olması; YİĞŞ' de öngörülen ve yüklenici açısından hak düşürücü nitelik taşıyan süreler içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

YİĞŞ' nin 51' inci maddesi uyarınca, yüklenici tarafından yapılan itirazlar, bu husustaki yazılı talebin idareye intikalinden itibaren en çok iki ay içinde incelenmeli ve alınacak karar yükleniciye bildirilmelidir. Yüklenici, iki ay içinde kendisine bir cevap verilmediği veya verilen karara razı olmadığı takdirde talebini ilgili yargı mercileri nezdinde dava konusu yapabilir.

YİĞŞ md. 40/8 hükmüne göre;

*“Kesin hesapların ve kesin kabul tutanağının idarece onaylanmasından sonra, bunlara ilişkin onay tarihlerinin sonuncusundan başlamak üzere en çok otuz gün içinde, idarece onaylanmış kesin hesaplara dayalı olarak, yapı denetim görevlisi tarafından kesin hakediş raporu düzenlenir.”*

Kesin hakediş raporunun düzenlenmesini kesin kabul işleminden sonraya bırakan bu yöntemin, özellikle teminat süresinde ortaya çıkması muhtemel kusurlu ve noksan işlerin yüklenici nam ve hesabına giderilmesi, nefaset farkı hesaplanan kusurlu işler için kesinti yapılması ve geçici ve kesin kabul aşamalarında söz konusu olan bekleme cezalarının kesilmesi uygulamaları açısından idareyi emniyette tutan bir süreç olduğu gözükmektedir. Böylece idare, geçici ve kesin kabul aşamalarında tespit edilen ve yüklenici tarafından karşılanması gereken söz konusu bedelleri, yüklenicinin hakedişinden veya teminatından kesme imkanını elinde bulundurmuş olmaktadır.

Kesin hakediş raporunun düzenlenmesinde geçici hakediş raporlarındaki rakamlara itibar edilmez ve kesin metraj ve hesaplar sonucunda bulunan miktarlar esas alınır.

---

<sup>3</sup> Yargıtay 15.HD. 20.6.1988 T. 2504 E. 2360 K.



Kesin hakediş raporunun, yukarıda hazırlanmış yöntemi açıklanmış olan onaylı kesin hesaplara dayanması gerekmektedir. Kesin hesapların idareye tesliminden sonra idarece incelenmesi sırasında yapılabilecek değişikliklere yüklenicinin bir itirazı olursa, itirazlarının yerlerini de açık seçik belirtmek suretiyle bu husustaki karşı görüşlerinin neler olduğunu ve dayandığı gerekçeleri YİĞŞ 'nin 39 uncu maddesinde düzenlenmiş bulunan geçici hakediş raporlarına itiraz yöntemi çerçevesinde bir dilekçe ile idareye bildirmesi gerekir.

Hesap kesme işleminde, gerçekleştirilen bütün işlerin kesin hakediş raporuna geçirilen bedelinden iş sırasında geçici hakediş raporları ile ödenen miktarlar düşülür. Daha sonra 39 uncu maddede açıklanan geçici hakediş ödeme usulleri çerçevesinde, yapılması gereken ek ve kesintilerden sonra kalan tutar yükleniciye veya vekiline ödenir.

Hesap kesme işlemi sonucunda, yüklenici idareye borçlu kaldığı takdirde, borcu genel hükümlere göre tasfiye edilir. Kesin metraj ve hesapların yapılıp onaylanmasına ve kesin hakedişin düzenlenmesine ait süreler, ancak mücbir sebeplerle, ihale yetkilisinin onayı ile yeteri kadar uzatılabilir. Bu onay yetkisi alt kademelere verilmez.

### **III. YÜKLENİCİNİN GEÇİCİ HAKEDİŞ RAPORLARINA İTİRAZI**

YİĞŞ hükümlerine göre, yüklenicinin geçici hakedişlere itirazı olduğu takdirde, karşı görüşlerinin neler olduğunu ve dayandığı gerçekleri, idareye vereceği ve bir örneğini de hakediş raporuna ekleyeceği dilekçesinde açıklaması ve hakediş raporunun "*idareye verilen .....tarihli dilekçemde yazılı ihtirazi kayıtla*" cümlesini yazarak imzalaması gereklidir. Eğer yüklenicinin, hakediş raporunun imzalanmasından sonra tahakkuk işlemi yapılıncaya kadar, yetkililer tarafından hakediş raporunda yapılabilecek düzeltmelere bir itirazı olursa hakedişin kendisine ödendiği tarihten başlamak üzere en çok on gün içinde bu itirazını dilekçe ile idareye bildirmek zorundadır. Yüklenici itirazlarını bu şekilde bildirmediği takdirde hakediş olduğu gibi kabul etmiş sayılır.

#### **1. Yapılacak İtirazın Şekli**

Yüklenicinin geçici hakediş raporlarına vaki itirazını aşağıdaki şekle ve sıralamaya uygun biçimde yapması gerekir :

- Yüklenici itiraz ettiği hususların neler olduğunu ve dayandığı gerekçeleri yazılı bir dilekçe ile idareye intikal ettirir. Ayrıca yüklenici dilekçenin bir örneğini de hakediş raporuna eklemek zorundadır.

- Söz konusu dilekçede itiraz edilen hususlar, karşı görüşlerin ve itirazın dayandığı gerekçeler ayrıntılı biçimde açıklanır.

YİĞŞ' de düzenleme altına alınan ihtirazi kayıt (ön koşul) uygulamasındaki şekil ve süre unsurları hak düşürücü nitelik taşıdığından, yapılacak itirazın mutlaka öngörülen şekle ve süreye uygun biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, içeriği ve dayandığı gerekçeleri belli olmayan, bir cümleyle ifade edilmiş "ihtirazi kayıtla" veya "itirazım baki kalmak üzere" şeklindeki soyut itirazlar hukuki açıdan geçerlik taşımaz. Bu nedenle hakedişteki hangi unsurlara itiraz edildiği ve itiraz gerekçelerinin neler olduğu hususlarının açık, ayrıntılı ve anlaşılır biçimde kaleme alınması zorunludur.

- Yüklenicinin hakediş raporunu "idareye verilen .....tarihli dilekçemde yazılı ihtirazi kayıtla" cümlesini yazarak imzalaması gereklidir.

- Yüklenicinin hakediş raporunu imzalamasından sonra tahakkuk işlemi yapılıncaya kadar, yetkililer tarafından yapılacak düzeltmelere bir itirazı olursa hakedişin kendisine

ödendiği tarihten başlamak üzere en çok on gün içinde bu itirazını, dayandığı gerekçeleriyle birlikte, bir dilekçe ile idareye bildirmek zorundadır.

### **Yargıtay Kararlarına göre:**

- Uyuşmazlığın çözümünde öncelikle yüklenicinin hakediş raporlarına usulüne uygun bir itirazda bulunup bulunmadığı tespit edilmeli, usulüne uygun itirazda bulunmamışsa dava tünden reddedilmeli, geçerli bir itirazı varsa talepleri değerlendirilmelidir. Ayrıca yüklenici talebinden fazlasına hükmedilmesi de doğru değildir. (Yargıtay 15. HD. 13.11.2003 T. 2003/2474 E. 2003/5468 K.)

- BİGŞ' nin 39 uncu maddesinde belirtilen şekle uygun yapılmayan itirazlar geçerli sayılmaz. (Yargıtay 15. HD. 9.5.1996 T. 1290 E. 2546 K.)

- Müteahhidin geçici ve kesin hakediş raporlarına BİGŞ' nin 39 ve 40. maddelerinde öngörülen şekle uygun biçimde itiraz etmemesi halinde söz konusu hakedişler mevcut haliyle kesinlik kazanır. (Yargıtay 15. HD. 13.10.1995 T. 5396 E. 5519 K.)

- Kesin hakediş raporuna yapılan itiraz, itiraz edilmemekle kesinleşen geçici hakediş raporlarındaki hususlar açısından yükleniciye her hangi bir talep hakkı vermez. (Yargıtay 15. HD. 20.6.1988 T. 2504 E. 2360 K.)

- Akaryakıt fiyat farkının hesaplandığı hakediş raporunu itirazsız imzalayan yüklenici daha sonra akaryakıt fiyat farkının eksik ödendiği iddiasında bulunamaz. (Yargıtay 15. HD. 2.6.1994 T. 4961 E. 3496 K.)

-Hakediş raporlarına giren imalatın niteliği ve kesilen nefaset bedeline ilişkin olarak usulüne uygun itirazda bulunmayan yüklenici dava yoluyla da olsa hak talep edemez. (Yargıtay 15. HD. 20.5.2004 T. 2004/1959 E. 2004/2798 K.)

- Hak edişler şeklen itirazi kayıtlı imzalanmış olsa bile idareye verilecek bir dilekçe ile talep konusu açıkça belirtilmedikçe itiraz geçerli sayılmaz ve hak edişler mevcut haliyle kesinlik kazanır. (Yargıtay 15. HD. 24.03.2008 T. 2007/1631 E. 2008/1863 K.)

### **2. İtiraza Konu Edilecek Hususlar**

Yükleniciye ödenecek hakediş tutarları, yüklenicinin yaptığı imalat ve ihzarat iş kalemleri karşılığında sözleşme ve eklerinde yer alan hükümler uyarınca hesaplanan unsurlar ile yine sözleşme gereği istihkakından kesilmesi gereken unsurlar çerçevesinde belirlenir. Yapılan işler karşılığında hakediş muhtevasına girmesi gereken ücret tutarları hakedişin artı unsurlarını, çeşitli kanun ve sözleşme hükümleri gereği kesilmesi gereken tutarlar ise eksi unsurları gösterir. Dolayısıyla hakediş uygulamalarında ihtilaf, hakedişe ilave edilmesi gereken tutarlar ile kesilmesi gereken tutarların belirlenmesinde ortaya çıkar. Bu çerçevede örneğin; yapılan imalat veya ihzaratın miktarı (metraj hesaplamaları), fiyat farkı uygulamaları, nakliye mesafeleri, yeni birim fiyat tespiti, süre uzatımı ve ödenek aktarımı gibi hususlar ile vergi kesintisi, ceza kesintisi, avans kesintisi gibi kesintilerin belirlenmesi muhtemel ihtilaf ve itiraz konularıdır.

Yükleniciye ödenecek hakediş tutarını belirleyen söz konusu unsurların hesap ve uygulamasında ortaya çıkacak ihtilafların ve hak taleplerinin mutlaka YİGŞ' nin 39 uncu maddesinde hükme bağlanan yöntem çerçevesinde zamanında itiraz konusu yapılması gerekirken, **imalat miktarına** ilişkin olarak, geçici hakedişlerde itiraz edilmemiş olsa bile her hangi bir hak kaybı söz konusu olmaz ve hakedişlere yansımamış ya da eksik yansımış işler müteakip hakedişlerde ya da kesin hesapta dikkate alınır. Bir başka ifadeyle belli bir hakediş döneminde yapılmış işler o hakedişedahil edilmemiş ya da eksik dahil edilmiş ise bu konuda yüklenicinin itirazı olmasa bile söz konusu işler müteakip hakedişlerde ya da kesin hesapta

dikkate alınarak bedeli yükleniciye ödenir. Ancak, miktar hesaplamaları dışındaki unsurlara ilgili oldukları hakedişte itiraz edilmemiş ise söz konusu uygulama kesinlik kazanır ve yüklenici ileride bu hususlara ilişkin olarak her hangi bir hak talebinde bulunamaz.<sup>4</sup>

Miktar hesaplamalarında geçici hakedişlerdeki değerlerin bağlayıcı olmadığı hususunu YİĞŞ' nin kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi işlemlerini düzenleyen 40 ıncı maddesinden de çıkartmak mümkündür. Söz konusu madde hükmüne göre; kesin hakediş raporunun düzenlenmesinde sadece kesin metraj ve hesaplar sonucunda bulunan miktarlar esas alınır ve bunlarla geçici hakediş raporlarındaki rakamlar arasında bulunabilecek farklara bakılmaz. Bu düzenlemeden geçici hakediş raporlarına girmeyen ya da eksik giren miktarların, kesin metrajlar esas alınarak düzenlenen kesin hakediş raporunda doğrudan dikkate alınacağı sonucu çıkmaktadır.

### **3. Geçici Hakedişlerin İdare Açısından Durumu**

Geçici hakedişler idarenin fazla ödeme yapması sonucunu doğuracak şekilde kesinlik arz etmezler. Bir başka ifadeyle ara hakedişlerde yükleniciye fazla ödeme yapılmış ancak idare tarafından her hangi bir itiraz ya da düzeltme söz konusu olmamışsa, bu hatalar ileriki hakedişlerde, ya da kesin hesapta düzeltilebilir. Aynı hataların kesin hesapta da düzeltilmemiş olması durumunda eser sözleşmeleri için geçerli zaman aşımı süresi olan beş yıl içerisinde dava açılmak suretiyle yapılan fazla ödemelerin iadesi talep edilebilir.

Ayrıca, kesilmesi gerektiği halde ara hakedişlerde kesilmemiş olan gecikme cezaları kesin hesap hakedişinden kesilebilir.<sup>5</sup>

## **IV. YÜKLENİCİNİN KESİN HESAPLARA VE KESİN HAKEDİŞ RAPORUNA İTİRAZI**

YİĞŞ' nin 40 ıncı maddesinde, kesin hesapların yapı denetim görevlisi ve yükleniciyle birlikte hazırlanmasına ilişkin olarak :

*“Bu hesapların yapılması sırasında yüklenici veya vekili tarafından yapılmış ve fakat yapı denetim görevlisince çözüme bağlanamamış itirazlar varsa bunlar da incelenmek üzere hesaplarla birlikte idareye verilecektir.”*

Hükmü yer almaktadır.

Aynı maddenin 1/ç bendi hükmüne göre ise, yüklenicinin, yapı denetim görevlisinin yazılı çağrısına rağmen kesin hesap çalışmalarına katılmaması durumunda, kesin hesaplar yapı denetim görevlisince hazırlanır ve yükleniciye söz konusu hesapları incelemesi için altmış günlük süre verilir.

Yüklenicinin kesin hesap çalışmalarına katılmadığı durumlarda geçerli itiraz yöntemiyle ilgili olarak maddenin 4 üncü fıkrasında :

*“Yüklenicinin kesin hesaplara itirazı varsa altmış günlük inceleme süresi içinde idareye yazılı olarak bildirmek zorundadır. Böyle yapmadığı takdirde kesin hesapla ilgili bütün belgeleri kayıtsız kabul etmiş sayılır ve bundan sonra bu hususta yapılacak herhangi bir itiraz dikkate alınmaz.*

Denilmektedir.

---

<sup>4</sup> Yargıtay 15.HD 'nin 15.4.1992 tarih ve 4316 E. 1975 K. sayılı kararına göre, “YİĞŞ 'nin 39 uncu maddesine uygun şekilde itiraz etmeyen yüklenici nakliye mesafesine, klas durumuna, yükleme-boşaltma ve 1986 yılı fiyatlarına göre fark isteyemez.”

<sup>5</sup> Yargıtay 15.HD. 3.7.1989 T. 2601 E. 3196 K.

Kesin hesapların yapı denetim görevlisi ve yükleniciyle birlikte hazırlanması haline ilişkin olarak, itiraz için her hangi bir süre öngörülmemekle birlikte, konunun YİĞŞ' nin 51 inci maddesi hükmüyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız. Söz konusu madde hükmüne göre; işin yürütülmesi veya kesin hesapların çıkarılması aşamasında yapı denetim görevlisi ile yüklenici arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar, öncelik sırası sözleşmesinde belirtilen, sözleşme eklerindeki hükümler dikkate alınmak suretiyle aşağıda yazılı olduğu şekilde idare tarafından çözüme bağlanacaktır. Yüklenici, anlaşmazlığa yol açan konuda, bu durumun ortaya çıktığı günden başlamak üzere on beş gün içinde itiraz ve şikayetlerinin sebeplerini açıklayan bir dilekçe ile idareye başvuracaktır.

İdare, bu dilekçeyi aldığı tarihten başlamak üzere en çok iki ay içinde inceleyip bu husustaki kararını yükleniciye bildirecektir. İki ay içinde kendisine bir cevap verilmediği veya verilen karara razı olmadığı takdirde, yüklenici anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin sözleşme hükümlerine göre hareket etmekte serbesttir.

İşaret edilmesi gereken bir diğer husus da, YİĞŞ' de özel olarak düzenlenmiş bulunan geçici hakediş raporları (md. 39) ile ataşmanlar ve ilgili diğer defterlere (md. 28) itirazın zamanında yapılmış olması gereğidir. Dolayısıyla söz konusu belgelere kendi itiraz süreleri içerisinde itiraz edilmemiş olması yüklenicinin bu husustaki talep hakkını ortadan kaldırır ve aynı konulara kesin hesap aşamasında yapılacak itirazlar dikkate alınmaz.<sup>6</sup>

Her durumda, yapılacak itirazların geçici hakediş raporlarıyla ilgili kısımda açıklandığı üzere, gerekçeli, açık ve anlaşılır olması; YİĞŞ' de öngörülen ve yüklenici açısından hak düşürücü nitelik taşıyan süreler içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

YİĞŞ' nin 51' inci maddesi uyarınca, yüklenici tarafından yapılan itirazlar, bu husustaki yazılı talebin idareye intikalinden itibaren en çok iki ay içinde incelenmeli ve alınacak karar yükleniciye bildirilmelidir. Yüklenici, iki ay içinde kendisine bir cevap verilmediği veya verilen karara razı olmadığı takdirde talebini ilgili yargı mercileri nezdinde dava konusu yapabilir.

Kesin hakediş raporunun, yukarıda hazırlanış yöntemi açıklanmış olan onaylı kesin hesaplara dayanması gerekmektedir. Kesin hesapların idareye tesliminden sonra idarece incelenmesi sırasında yapılabilecek değişikliklere yüklenicinin bir itirazı olursa, itirazlarının yerlerini de açık seçik belirtmek suretiyle bu husustaki karşı görüşlerinin neler olduğunu ve dayandığı gerekçeleri YİĞŞ' nin 39 uncu maddesinde düzenlenmiş bulunan geçici hakediş raporlarına itiraz yöntemi çerçevesinde bir dilekçe ile idareye bildirmesi gerekir.

Hesap kesme işleminde, gerçekleştirilen bütün işlerin kesin hakediş raporuna geçirilen bedelinden iş sırasında geçici hakediş raporları ile ödenen miktarlar düşülür. Daha sonra 39 uncu maddede açıklanan geçici hakediş ödeme usulleri çerçevesinde, yapılması gereken ek ve kesintilerden sonra kalan tutar yükleniciye veya vekiline ödenir.

Hesap kesme işlemi sonucunda, yüklenici idareye borçlu kaldığı takdirde, borcu genel hükümlere göre tasfiye edilir. Kesin metraj ve hesapların yapılıp onaylanmasına ve kesin hakedişin düzenlenmesine ait süreler, ancak mücbir sebeplerle, ihale yetkilisinin onayı ile yeteri kadar uzatılabilir. Bu onay yetkisi alt kademelere verilmez.

## **V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ**

Yapım sözleşmesinin uzman tarafı olan yükleniciyi özenli ve basiretli davranmaya sevk etmek, hakedişlerdeki hata ve eksikliklerin zamanında tespit ve düzeltilmesini sağlamak amacıyla onun aleyhine bir kısım hak düşürücü tedbir ve disiplinlerin öngörülmesi tabiidir.

<sup>6</sup> Yargıtay 15.HD. 20.6.1988 T. 2504 E. 2360 K.

Ancak bu kuralların ölçülü, amaca ve işin gereğine uygun, tarafların eşitliği ilkesini zedelemeyecek şekilde oluşturulması gerekir.

Bu bağlamda, sözleşme eki YİĞŞ' de yer alan hakedişlere itiraz hükümleri ve konuya ilişkin verilen yargı kararları dikkate alındığında, aşağıdaki tespit ve değerlendirmeler yapılabilecektir :

- Geçici hakedişler bakımından usulüne uygun bir ihtirazi kayıt işlemi tesis edilmemişse, hakedişin o haliyle kesinlik kazanacağı ve esasında hakedilmiş bile olsa sonradan bir kısım taleplerde bulunulamayacağı kuralı geçici hakedişlerin amacına ve düzenleniş yöntemine ters düşmektedir. Zira geçici hakedişler eski Genel Şartnamede ifade edildiği gibi, kısa süreler içerisinde, muhtemel hata ve eksikliklerin müteakip hakedişlerde veya kesin hakedişte düzeltilebileceği güveniyle alel hesap düzenlenen belgelerdir. Geçici hakedişlerin bir kısım eksiklikler barındırması, işin doğası gereği, idarenin kontrollük iş ve işlemlerini tam olarak yerine getirememesinden de kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla hak düşürücü sonuç yönüyle geçici hakedişlerin değil, kesin hesap ve kesin hakediş raporunun esas alınması şeklinde bir düzenleme yapılması daha isabetli olacaktır.

- Geçici hakedişlere usulüne uygun bir ihtirazi kayıt yapılmamışsa yüklenici açısından hak düşürücü bir neticenin ortaya çıkması, bu hakedişlerin idare açısından ise kesinlik arz etmemesi tarafların eşitliği ilkesini zedelemektedir. Ancak kanaatimizce bu bağlamda eşitlik gözetilirken geçici hakedişlerin idare açısından da kesinlik arz etmesi şeklinde makul olmayan bir noktada denklik değil, itiraz edilmeyen geçici hakedişlerin yüklenici açısından da kesinlik kazanmaması şeklinde makul olan yöntemde denklik sağlanması gerekir.

- YİĞŞ' deki mevcut hükümlerin Yargıtay tarafından aşırı şekil ve usul merkezli değerlendirilmesi de şekli hakkın önüne koyan yaklaşımı pekiştirmektedir. Öyle ki Genel Şartnamede tanımlanan ihtirazi kayıt şekil ve usulünden en ufak bir sapma esasa girmeden ret sebebi sayılmaktadır. Kanaatimizce bu aşırı şekilci yorum yerine şekil ve esas dengelenen bir yaklaşım daha isabetli olacaktır.

- İdarenin hakediş düzenlemeleri aşamasındaki kusur veya ihmalden kaynaklı olarak geçici hakedişlere dahil edilememiş olan alacak ve haklar bakımından ihtirazi kayıt işlemi aranmaması yönünde düzenleme yapılması gerekir. Zira, idarenin sonuçları itibariyle kendi kusurundan yararlanması hukuk ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

#### **Yararlanılan Kaynaklar:**

- Yapı İşleri ve Hakediş Uygulaması (2. Baskı); Yaşar GÖK, İlksan Matbaası, ANKARA – 2002)

- Yapım Sözleşmeleri Uygulama Esasları; Yaşar GÖK, İlksan Matbaası, ANKARA – Ekim 2013, 2. Baskı)

- Açıklamalı Kamu İhale Kanunu; Yaşar GÖK, İlksan Matbaası, ANKARA – Mayıs 2012, 5. Baskı)